

Книга та бібліотека у сучасному суспільстві: роздуми фахівця

У статті представлено міркування та роздуми щодо ролі книги та бібліотеки в сучасному суспільстві, проаналізовано причини зменшення останнім часом кількості читачів у бібліотеках та запропоновано окремі шляхи вирішення бібліотечних проблем, а також дискутується питання доречності перетворення бібліотек на сучасні хаби. Фахівці запрошуються до дискусії на сторінках журналу.

А як часто Ви читаєте книги і якою мовою? І чи взагалі читаєте? Чи надаєте перевагу телевізору та соціальним мережам? Ці питання сьогодні вже стали вірусними. Бібліотеки, університети та світові спільноти невпинно шукають шляхи популяризації читання. На жаль, у світі цифрових технологій та щоденному величезному потоці інформації, до речі не завжди правдивій, це зробити зовсім нелегко.

У сучасному світі люди забувають, що бібліотеки – це свобода. Свобода читати, свобода думок, свобода спілкування [1]. Це місце, де можна займатися самоосвітою, розвиватися, відпочивати та знаходити однодумців. Це «третє місце» в суспільстві, де кожен може знайти різноманітні цікавинки та роздінки для себе.

Сьогодні з'явилось багато прешкод для читання, але не можна забувати, що саме читання дозволяє розвиватися, поповнювати словниковий запас, критично мислити, поліпшити письмові навички, розслабитися тощо.

Альберта Ейнштейна одного разу запитали, як можна зробити наших дітей розумними. Його відповідь була і простою, і мудрою: «Якщо ви хочете, щоби ваші діти були розумними, читайте їм більше казок». Він розумів цінність читання й уяви [1].

Працюючи в бібліотеці, поступово помічаєш, як все менше людей приходять саме за паперовою книгою. Бібліотека поступово втрачає одну зі своїх головних функцій – робота з читачем. Так, бібліотека і надалі залишається культурно-освітнім центром, де збирають друковані й рукописні матеріали, займаються їх обробкою та збереженням. Сюди приходять користу-

вачі до інтернет-центру, працюють у читальних залах зі своїми гаджетами та відвідують різноманітні заходи. А саме, так званих читачів, які мають бажання виключно читати та працювати з книгою, залишається все менше.

Причини, що впливають на втрату читачів, різноманітні.

По-перше, це розвиток суспільства та технологій. Людина кожного року створює нові гаджети та технології, які мають спростити життя. Але насправді, створюється враження, що воно навпаки ускладнюється. Смартфон, фітнес-браслет, планшет, ноутбук, безпроводні навушники – це тільки початок переліку речей, з якими людина починає ранок та роботу кожного дня. Для книги, на жаль, тут просто не залишається місця. Так, не забуваємо і про ще один зручний гаджет – електронні читанки, але для них, як і для паперової книги, потрібен вільний час, якого у сучасної працюючої людини не так вже й багато.

Бібліотеки хутенько наздоганяють сучасні тенденції. І якщо дозволяє фінансування, займаються закупівлею різних гаджетів, що привертають увагу користувачів. Створюють спеціальні MakerSpace, де можна працювати з новітньою технікою: 3D-принтерами, 3D-ручками, робототехнікою, гарячим пресом, лазерним різактом тощо. Це унікальне навчальне середовище, де можна майструвати, грати та розвиватися. Бібліотека стає сучасним хабом і все більше людей приходять, щоб скористатися такими цікавими можливостями. Але постає питання: а навіщо тоді в бібліотеці книги? Чи багато людей справді прийдуть, щоб попрацювати з книгою, чи може книги просто створюють затишну атмосферу для роботи? У гонитві за читачем і

Олена Ганжа,

бібліотекар відділу документів іноземними мовами Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка

сучасними тенденціями, не можна забувати, що книга у бібліотеці все ж таки повинна залишатися на першому місці.

Другою причиною зменшення читачів можна назвати нескінченний потік інформації. Нова інформація з'являється щодня, щогодини, щохвилини по всьому світі. Її можна отримати вдома, на роботі та просто йдучи вулицею. Через величезну кількість даних, людина мусить вчитися розрізняти правдиву та фейкову інформацію. Читаючи статтю в Інтернеті, потрібно звернути увагу, де вона опублікована, хто автор, яка тематика та якій аудиторії адресована. Тільки проаналізувавши всі фактори, можна зробити висновок про правдивість статті. Проте, на це потрібно багато часу.

Суспільство наразі зорієнтовано на стрімкий розвиток молодшого покоління. В усі часи саме молодість ставала причиною глобальних змін. Це своєрідна рушійна сила, що прагне створити краще майбутнє. Зараз з'являється все більше проєктів та розвивальних програм саме для молоді. Підлітки прагнуть швидко отримувати інформацію та передавати її іншим. Кількість інформації для них сьогодні зовсім не проблема. Сучасне покоління – центеніали, можна сказати, живе в соціальних мережах: Instagram, Twitter, Facebook та ін., де й знаходить всю потрібну їм інформацію. Вони постійно прокручують стрічку новин, переглядають фото, читають тільки назви статей або чиїсь вислови. Мініміалізм – головна характеристика сучасного підлітка. Тому, одне або два речення разом з фото зазвичай можуть його зацікавити на декілька секунд, а ось великий текст зовсім залишиться поза увагою. Тому сьогодні нагальною потребою стає розвиток критичного мислення та медіаграмотності, щоб молодість могла самостійно та швидко аналізувати всю отриману інформацію. Тут в пригоді має стати бібліотека: книги та журнали, перевірнені факти та безліч інформації, яку не завжди можна знайти в Інтернеті.

Також, слід відзначити, що інколи саме мова стає певним чином на заваді читанню. Так історично склалися, що в Україні люди переважно знають дві мови: українську та російську, можуть ними спілкуватися, писати та читати. Бібліотеки наразі отримують майже всю літературу українською мовою і ті, хто доско-

нало нею не володіють, з'являються все рідше в бібліотеках, оскільки не можуть знайти літературу потрібною мовою. До того ж, якщо мова твору не приносить задоволення, то й бажання читати зникає. Також молодь, зазвичай, вивчає іноземну мову: англійську, німецьку, французьку та інші. Але в бібліотеках наразі не так багато оригінальної літератури іноземними мовами. Англійську літературу ще можна знайти, а ось з іншими мовами все ж існує проблема. Таким чином, знаючи навіть декілька мов, не завжди читач може знайти потрібну книгу.

В ідеалі, читачі, відвідуючи бібліотеку, мають почуватися тут комфортно, зручно і затишно сидіти в читальних залах і читати книжки та журнали. Але на сьогодні навіть створення таких умов наразі стало проблематично. Авжеж в Україні є багато сучасних і комфортних бібліотек, але досі існує чимала кількість старих бібліотечних будівель, де взимку холодно, а влітку жарко, старі незручні меблі, не має відкритого доступу до книг, електронний каталог є далеко не в усіх бібліотеках, а в деяких навіть Інтернету не має. Для старшого покоління – це не проблема, а ось для молоді – це великий мінус.

Не можна оминати увагою і самого бібліотекаря. Існує уявлення, що бібліотекар – це літня жіночка в окулярах в черепаховій оправі, яка не розуміється на сучасних технологіях, не любить будь-яких змін та галасу, але знає в бібліотеці кожну книжечку на полиці. Так, такі працівники є, і навіть багато, але зараз на роботу все більше приходять молоді. Вона активна і креативна, прагне до розвитку бібліотечної справи та осучаснення методів роботи. Саме такий підхід до роботи може зробити непогану рекламу читанню та самим бібліотекам. Проста посмішка, чимала обізнаність бібліотекарів та бажання допомогти – це сила, яка має значний вплив на людину. Бібліотекарі можуть і повинні сприяти прогресивним змінам у бібліотечній діяльності.

У бібліотечній сфері чимало проблем і їх потрібно вирішувати. Успіхи бачать усі, а ось проблеми не хочуть помічати, тому потрібно говорити про них голосно і повсюдно. Бібліотеки вже мають певні шляхи вирішення зазначених проблем. Аналізуючи зарубіжний досвід, бібліотеки поступово змінюють робо-

ту: займаються осучасненням бібліотечних приміщень, не цураються сучасних технологій, бібліотекарі виходять за межі бібліотеки та працюють з громадою, прислухаються до побажань читачів та змінюють форми роботи, допомагають не загубитися у нескінченному потоці інформації та знайти саме те, що шукає відвідувач.

І це тільки початок на шляху до перетворення бібліотек. Є ще багато можливостей для покращення роботи: створення зон відпочинку та індивідуальної роботи читачів, розвиток простору для людей з особливими потребами (пандуси, ліфти, закупівля книжок зі шрифтом Брайля), оцифрування літератури, електронна видача книжок та вдосконалення онлайн та офлайн комунікації з відвідувачами, організація заходів на прохання безпосередньо читачів та багато іншого.

Так, бібліотеки змінюються, і це безперечно зміни на краще. Але зараз потрібно визначитись, що ж таке бібліотека: культурно-освітній заклад чи сучасний хаб? Після впровадження сучасних гаджетів та модернізації приміщення здається, що і книга в бібліотеці вже не потрібна. Але без тих знань, які зібрані в книжках, не можна розвиватися і створювати нові речі. Поки що сучасні технології та Інтернет ні як не можуть замінити книгу. Так, бібліотеки з мільйонами книжок вже не такі привабливі для громад, але вони повинні існувати, доносити тільки правдиву інформацію до відвідувачів, розвивати та навчати молоде покоління. Якщо бібліотеки будуть і надалі закритися, то люди втраять джерело знань. Бібліотека – це культурний центр життя громади та впливовий важіль для потужного соціального розвитку країни. Це – своєрідна платформа для розвитку бізнесу та технологій. Поступово переосмислюється значення бібліотеки – не просто зберігати книги, а надавати місце для зустрічей та безкоштовного саморозвитку.

Можливо зараз зі швидким розвитком суспільства, бібліотеки опинилися на маргінесі. Але вони були та будуть місцем зберігання вікової мудрості й вони зберігають її для наступних поколінь. Бібліотеки – це інформація. А інформація – це дуже цінний продукт. Ще Натан Ротшильд сказав: «Хто володіє інформацією, той керує світом».

Список літератури

1. Ніл Гейман: Чому майбутнє залежить від бібліотек, читання та уяви? [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. - Електронні дані. - Режим доступу: <https://bokmal.com.ua/people/gaiman-future-libraries-reading-daydreaming/> - Назва з екрана.